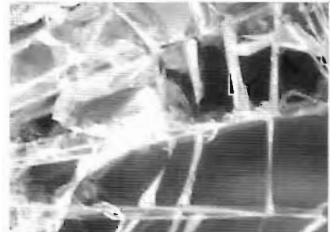

Bespreking van *Uit het veld geslagen*

Na partnergeweld

Sietske Dijkstra is lector vrouwenopvang en huiselijk geweld. Op 19 december 2008 nam zij het boek *Uit het veld geslagen* van Stichting Zijweg in ontvangst. Dit artikel is een bewerking van de woorden die ze toen sprak. Ze is daarbij kritisch naar de hulpverlening. 'Hoeveel ondersteuning bieden we eigenlijk aan mishandelde vrouwen en hun kinderen na het geweld?'

door Sietske Dijkstra

Vorig jaar presenteerde Stichting Zijweg het boek *Uit het veld geslagen. Knelpunten na partnergeweld*. Stichting Zijweg is een organisatie van en voor vrouwen en hun kinderen die partnergeweld aan den lijve hebben meegemaakt. Het boek gaat over vrouwen die ondanks het geweld niet bij de pakken neerzitten. Hier passen feministische termen zoals *empowerment* en *agency*.

Nauwgezet brengen de auteurs de ervaringen van ongeveer zestig vrouwen onder onze aandacht. Kritische kanttekeningen bij daadwerkelijk verleende hulp komen ook aan bod. Ze zoeken daarbij naar gemeenschappelijke patronen, op basis van een vragenlijst (bijgevoegd als bijlage in het boek) en ingestuurde ervaringsverhalen.

Het boek wint aan kracht doordat de auteurs deze ervaringen nadrukkelijk in een bredere context plaatsen. Ook laten ze de patronen zien in de belemmeringen die zich voordoen bij de verleende hulp. Met deze analyse neemt Stichting Zijweg met haar boek een unieke plaats in in het Nederlandse spectrum

anno 2008: zij vertolkt een stem uit een overigens brede en gevarieerde doelgroep van vrouwen, vaak met kinderen, die te maken heeft met geweld in hun relatie en gezin.

Planeten

In het boek komen tal van onderwerpen aan bod: de beeldvorming ten aanzien van mishandelde vrouwen belemmert nog steeds het signaleren van en de sociale steun bij partnergeweld. Te vaak leeft ook in de eigen sociale omgeving het idee dat waar twee kijven, twee schuld hebben. Beeldvorming slaat ook op de manier waarop de media vaak vanuit de blik van de buitenstaander op zoek is naar weerloze of zielige slachtoffers. Verder bevat het boek nuttige informatie over ambulante en residentiële hulp en nazorg voor vrouwen en hun kinderen. En over scheiding en omgang, financiën en familierecht. *Uit het veld geslagen* bevat verder tal van aanbevelingen over de verbetering van achterhaalde interventies en methodisch handelen en gaat in op hoe wetgeving nadelig kan zijn voor vrouwen. De

bruikbaarheid van het boek wordt nog vergroot doordat elk hoofdstuk afsluit met een repliek van een deskundige op de besproken thema's.

Al lezend dacht ik daarbij aan recent werk van de Engelse onderzoekers Hester en Radford (2006). Zij illustreren met de zogenaamde planetenmetafoor hoe mishandelde vrouwen gemakkelijk vermalen worden in de raderen van drie verschillende systemen, allen met een specifieke, maar geen integrale blik.

Het gaat hier om de planeet van politie en justitie die geweld strafbaar stelt en de vrouw beschouwt als slachtoffer. In het tweede systeem van jeugdzorg en kinderscherming worden er juist vraagtekens geplaatst bij het functioneren van de vrouw als opvoeder en bestaan twijfels over de bescherming die zij haar kinderen heeft geboden. De derde planeet van scheiding en omgang kijkt vooral naar het tot stand brengen van een omgangsregeling. Dit ongeacht de kwestie of er geweld heeft plaatsgehad en welke boodschap mishandelende mannen daarmee uitzenden over de opvoeding. Ook is geen reflectie op de vraag of, en zo ja onder welke condities, mishandelende mannen goede vaders kunnen zijn.

Het eigenstandig functioneren van deze planeten is een groot gevaar bij de afstemming van de hulp die mishandelde vrouwen ontvangen en ze geeft gemakkelijk aanleiding tot zogenaamde *mother blaming* in plaats van ondersteuning. Om de kwaliteit van hulp na partnergeweld te verbeteren is er permanente en diepgravende communicatie nodig tussen de drie systemen.

Single problem

In het boek wordt duidelijk dat het om een specifieke groep vrouwen gaat die reageerde op de oproep van Zijweg. Het merendeel is hoogopgeleid, economisch onafhankelijk en misschien is het grootste deel ook autochtoon. Zij worden in het boek aangeduid met het begrip *single problem* vrouwen. Met dit begrip wordt aangegeven dat de vrouwen last hadden van partnergeweld en tegelijkertijd op andere levenssterreinen tamelijk weerbaar zijn. Dit in tegenstelling tot veel mishandelde vrouwen in de vrouwenopvang die vaak meervoudig kwetsbaar zijn en daarnaast kampen met schuldenproblematiek, opvoedingsproblemen, een verslaving, psychiatrische problemen, een verstandelijke beperking of al vanuit de jeugd een herhaalde geschiedenis met geweld. Ook heeft het overgrote deel van de vrouwen die in de vrouwenopvang verblijft geen betaald werk. Het punt dat Zijweg maakt, is dat er voor de problematiek van mishandeling van de vrouwen met zogenaamde enkelvoudige problematiek te weinig specifieke aandacht is, zowel in de

media als in de hulpverlening. Te vaak zoeken deze vrouwen met hun kinderen hun toevlucht bij vrienden of ontberen zij hulp, terwijl ook deze vrouwen vaak posttraumatische klachten hebben door het geweld: ze zijn depressief, slapen slecht, zijn prikkelbaar en angstig. Ondanks hun weerbaarheid hebben ook zij recht op op hen afgestemde zorg. Dit pleit voor differentiatie in de aanpak. De ene mishandelde vrouw is duidelijk de andere niet.

Korte zin, lange weg

De term *single problem* vrouwen is bedrieglijk, want de in dit boek beschreven ervaringen met geweld zijn bepaald niet miselijk: het geweld heeft dikwijls een lange nasleep in hun levens en dat van de kinderen. Nadenkend over de gepresenteerde verhalen lijkt het me relevant om een onderscheid te maken tussen vier geweldspatronen bij partnergeweld:

- het geweld stopt, de relatie stopt
- het geweld stopt, de relatie gaat door
- de relatie stopt, het geweld gaat door
- de relatie gaat door en het geweld gaat door.

Naar mijn vermoeden vallen veel vrouwen die reageerden op de oproep van Zijweg onder de derde categorie en soms – tegen wil en dank – onder de vierde. Het kan hier gaan om stalking of een bedreigende partner of ex-partner die niet accepteert dat de relatie is gestopt.

Het stoppen van geweld is een korte zin, maar dit boek maakt ook weer duidelijk dat de weg ernaar toe lang is. Dit geldt zeker bij langdurige mishandeling, een psychiatrisch probleem of een ontkennende pleger. Het verdient aanbeveling om deze vier geweldspatronen verder te doordenken en na te gaan welke interventies nodig en passend zijn bij deze specifieke patronen.

Bij het tweede patroon kennen we – vooral in ambulante trajecten – al de methodiek begeleide terugkeer: hulp aan stellen en hun kinderen die sinds 2004 ontwikkeld is door de vrouwenopvang Amsterdam.

Omgangsregeling

Categorie drie - de relatie stopt, het geweld gaat door - is ook funest als het gaat om beslissingen over scheiding, omgang en opvoeding. Kinderen kunnen gemakkelijk inzet worden van een steekspel van de pleger om de vrouw te treffen. Voorbeelden zijn er ook van mannen die veroordeling of straatverbod aan hun laars lappen. Of een man die gas, licht en telefoon van zijn ex-vrouw steeds weet af te sluiten, die de gezinsvoogd voor zijn karretje spant of die weigert toestemming te verlenen voor hulp aan de kinderen.

Als een van de deskundigen pleit ik in de nabeschouwing op het derde hoofdstuk over signalering en (na)zorg ervoor om 'meer nuanceren aan te brengen in de strijd bij een omgangsregeling. Het recht van plegers, meestal hier vaders, op omgang met de kinderen prevaleert boven de vraag of het welzijn van dit kind ermee is gediend en wordt losgemaakt van de voor geschiedenis van geweld. Deze nieuwe vorm van geweld laat veel mishandelde vrouwen en hun kinderen in de kou staan en doorkruist in ernstige mate de al geboden hulpverlening.'

Goede bedoelingen

Dit brengt me op het punt dat hulpverleners en professionals met de beste bedoelingen vaak toch fout gedrag laten zien.

Dat kan komen door hun oordelen, zoals 'Waar twee kijven', maar ook door ongeloof, door een gefragmenteerde blik of door beeldvorming ten aanzien van mishandelde vrouwen en mishandelende mannen en opvoeding.

Hoeveel ondersteuning bieden we eigenlijk aan mishandelde vrouwen en hun kinderen na partnergeweld? Zoals er meer kennis nodig is van slachtofferprofielen en van ouderschap na geweld, zo is er ook dringend in praktijk gebrachte kennis nodig van soorten plegers. Is iemand al vaker veroordeeld voor geweld in een relatie, is iemand ook gewelddadig buitenshuis? Is er sprake van een psychiatrische stoornis, hoe kijkt de pleger zelf tegen zijn daden aan? Ontkenning, bedreiging en onbehandelde psychiatrische problemen zijn wat mij betreft contra-indicaties bij een systeemaanpak. Naïviteit van professionals is hier een groot gevaar waardoor de ernst van de situatie wordt onderschat. De populatie plegers is net als de groep mishandelde vrouwen bijzonder heterogeen en dat is een factor om steeds rekening mee te houden.

Ter harte

Stichting Zijweg is een zelforganisatie die redeneert vanuit het cliëntenperspectief. Dit perspectief dienen we bij de aanpak van huiselijk geweld altijd voor ogen te houden. Ik liet in mijn lectorale rede *Bring in the family* al aan de hand van een driehoek zien dat er verbindingen gelegd dienen te worden tussen perspectieven van cliënten, professionals en beleidsmakers. Pas door deze verbinding van gezichtspunten kan er sprake zijn van een zinnige werking en verbetering van de kwaliteit.

Ik hoop dat Zijweg in het proces van versterking en ondersteuning nog veel vrouwen van dienst zal zijn en dat beleidsmakers, professionals en onderzoekers de verbeterpunten uit dit boek ter harte zullen nemen. <

Sietske Dijkstra is lector vrouwenopvang en huiselijk geweld bij Avans Hogeschool op initiatief van vrouwen- en kinderopvang Valkenhorst. Daarnaast heeft ze een bureau voor expertise op het gebied van geweld in relaties voor professionals. Meer informatie op avans.nl en sietske-dijkstra.nl

Bronnen

- Clement, C., N. Pravda, F. Jaarsma, M. den Bandt (2008), *Uit het veld geslagen. Knelpunten na partnergeweld*, Stichting Zijweg, Maastricht: Boekenplan.
- Dijkstra, S. (2008), *Bring in the family. Huiselijk geweld, vrouwenopvang en (aankomende) professionals nader beschouwd*, Breda: Thieme, lectorale rede Avans, juni 2008.
- Hester, M. en L. Radford (2006), 'From blaming mothers to providing positive support. The role of welfare agencies', In: *Mothering through domestic violence*, pp. 140-158, London/ Philadelphia: JKP.